

*Проза вразливого і
зрячого серця*

Управління культури Полтавської
обласної державної адміністрації

Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва ім. Олесе Гончара

Проза вразливого і зрячого серця

До 60-річчя від дня народження Любові Пономаренко

Біобібліографічне досьє

91 : 83.3(4Укр)6
П56

Упорядник: *Іщенко Олена Григорівна*

Проза вразливого і зрячого серця: до 60-річчя від дня народження Любові Пономаренко : біобібліографічне досьє / упорядник О. Г. Іщенко; обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесья Гончара. – Полтава, 2015. – 28 с.

Біобібліографічне досьє присвячене 60-річчю від дня народження чарівної і неординарної письменниці Любові Пономаренко. Хто з користувачів ще не відкрив її для себе або хоче більше дізнатися про неї, то цей посібник допоможе пізнати життя і творчість сучасного прозаїка. Наша мета – розкрити талант цієї письменниці, розширити коло її прихильників.

Видання адресоване бібліотекарям, вчителям-філологам, зацікавленому юнацтву і молоді.

З М І С Т

Вступ.....	4
1. "Моя маленька батьківщина".....	5
2. "...людину віршем напоїть...".....	7
3. "Її проза торкає серця...".....	9
4. Літературні премії.....	10
5. Про окремі збірки та твори:	11
- "Тільки світу".....	11
- "Дерево облич".....	12
- "Ніч у кав'ярні самотніх душ".....	13
- "Портрет жінки у профіль з рушницею".....	14
- "Помри зі мною".....	16
- "Синє яблуко для Ілонки".....	16
- "Гер переможений".....	17
6. Письменники та літературознавці про творчість Л. Пономаренко.....	20
Література	21

ВСТУП

*Відкрила для себе Любов Пономаренко –
зіперобдаровану письменницю.*

О. Забужко

У сучасній жіночій прозі базовими жанровими структурами вважають новелу, оповідання, повість. Зразки новелістичної культури з її "глибинним проникненням до серцевини явища за допомогою доцільної ощадності" демонструє Любов Пономаренко. Новела – сконденсована форма, яка передає один епіцентр думки і настрою, розкриває характер переважно в одному моменті його розвитку.

Слово Любові Пономаренко насичене і водночас прозоре, душевне, правдиве, воно – від рідної землі. Її талант – окраса сучасної української літератури. Її книги хочеться читати й перечитувати. Її герої розмовляють з нами. Деякі сюжети творів Любові Пономаренко просто приголомшують, окремі герої шокують свідомість, а таємнича недомовленість дає роботу думці читача.

Загалом її твори можна інтерпретувати з позиції філософії як екзистенційні. Як "філософія існування", "філософія самотньої свідомості", екзистенціалізм зосереджує основну увагу на понятті існування – закономірній передумові життя в такому суспільстві.

Любов Пономаренко – одна із яскравих і самобутніх українських письменниць, неперевершений майстер неоімпресіоністської новели. Її проза – це проза вразливого і зрячого серця, проза яскрава, густа, образна, лаконічна і вишукана за формою. Це диво української новелістики.

"Моя маленька батьківщина"

Міноче слово в літературі завжди звучить особливо щиро. Завжди хвилюють твори, в яких тонко і по-жіночому фіксують кожен порух людської душі, так обережно проникають у внутрішній світ своїх героїв. Любов Петрівна Пономаренко вважається однією з сучасних самобутніх українських письменниць, майстром новели. Письменницю, за влучним порівнянням критиків, називають синім дивом української новелістики.

Пономаренко Любов Петрівна народилася 25 травня 1955 року в селі Іванківці Срібнянського району на Чернігівщині. Батько дівчинки, Петро Йосипович Кириченко, викладав математику, а мати, Мотря Пилипівна, біологію та хімію. Батьки рано прищепили їй любов до рідного слова й читання, заохочували потяг до творчості.

"Народилася і росла в хуторі під віковічними деревами, ще змалку відчувала єдність із пташкою, деревом, травиною, бурчаком. Із якоюсь іншою реальністю, в якій все говорило і думало, майже фізично відчувала біль старої черемхи, яку зламав вітер, перев'язувала їй рану; холод комашки, що забігла в краплю роси. І це залишилось на все життя", – так говорить письменниця.

Також у спогадах української письменниці Любові Пономаренко постає її маленька батьківщина, де минули перші п'ять років життя: "Гудуть стовбурами, гомонять... ліси Чернігівщини. Цвітуть узгір'я і солодко пахнуть, губляться у травах тоненькі бурчаки. В такому лісі на пагорбі сховався хутірець всього на дванадцять хат... Он у тій, що скраю, біля дуплистої яблуні, живу я. Мені вже чотири роки – я смагляве дівчисько у барвистій спідниці. Колись на цій яблуні висіла моя колиска, і я засинала під шум дубів і осик..."

Маленька Люба любила ліс в усі пори року й дня. Мандри лісовими гущавинами, коли листя лоскотало ноги, а птахи торкалися обличчя, перетворювали буденний день на сонячну казку, та й ніч – теж на казку, але набагато таємничішу. "Найдивніший ліс уночі. Треба лише тихенько встати, щоб ніхто не почув. Вийти в сіни, взяти ліхтар, спуститися з пагорба. Ліс, ліс, ліс... Там шугне зайчик, там дика кізка зіб'є росу з горішини. Іти треба обережно – можна наступити на гриб і послизнутися. Місяць пробиває холодне світло на росяну траву, на зірочки білих квітів...", – напише згодом Любов Петрівна.

Згадувала письменниця і про школу: "Школа знаходилася в Іванівцях, за шість-сім кілометрів від Сергушків. Цей шлях щодня долали пішки і вчителі, й учні. У холодну пору року, коли шлях ставав надто небезпечним, учні початкових класів протягом тижня жили при школі в маленькій хатині". "Палахкотів червоно глід, чернями слалися золотисті опеньки, терпкі кислички падали в бурчак і пахли. Ми збирали ті кислички, приносили додому. Матері

висипали їх у погребі на картоплю. Лютою зимою хутірські приносили ті диво-яблучка до школи. Розімлівши в теплому класі, вони солодко пахли, і сільські дітлахи давали за них хутірським печену картоплю, вишкварки й навіть пряники."

Перша розлука – розлука з рідним хутором – виявилася для вразливої дівчинки дуже тяжкою: "Пам'ятаю, я прощалася з кожним деревом, з бурчаком, з горою. Я плакала, хоча не розуміла, чому вперше в житті мені так незатишно і так боляче."

Закінчила Ніжинський державний педагогічний інститут імені М. В. Гоголя (1978). Працювала вчителькою російської мови та літератури Горобіївської та Іванківської шкіл Срібнянського району Чернігівської області (1978-1984). Потім – на посаді завідувача відділу районних газет Чернігівщини та Київщини. Працювала вчителькою Староіржавецької середньої школи Оржицького району Полтавської області (1987-1990), завідуючою відділом листів і масової роботи районної газети "Оржиччина" (1990-1993), завідуючою відділом соціальних проблем редакції газети "Гребінчин край" (1994-1999) на Полтавщині, з 1999 року – власний кореспондент всеукраїнської громадсько-політичної газети "Зоря Полтавщини".

Любов Пономаренко згадує і про нелегкі моменти свого життя: "Минув рік боротьби за виживання. Залишилася я з п'ятирічним сином і зимували то без дров, то без вугілля, то без хліба, воду брали на другій вулиці. Вигоріла душа за цей рік і не знаю, коли ще зможу щось написати... І вітці, і похвали, і ми, роздмухані по світу, мов пір'їни. Але я чомусь думала інакше – думала, що заблукала, що потратила кращі літа на переїзди, на роботи, які висотували до рубця. І все пролетіло мимо. Ні в яких згрях не була, але видавництва і редакції для мене, як правило, були зачинені... "

З 1987 року мешкала на Полтавщині, останні роки у Гребінці, з 1999 році на творчій роботі. Має двох дітей – доньку Аліну, кандидата філологічних наук, співробітницю Інституту українознавства, та сина Любомира. Зараз мешкає у селі Іванківці на Чернігівщині.

Любов Петрівна – член Національної спілки письменників України з 1987 року.

В 2013 році її книга "Синє яблуко для Ілонки" була висунута на здобуття Національної премії України ім. Тараса Шевченка.

"...людину віршем напоїть..."

У літературу Любов Пономаренко входила як поет. Вірші почала писати дуже рано. Письменницька діяльність почалася в школі з віршів, ось як згадує Любов Петрівна: "Ввечері при гасовій лампі так, щоб ніхто не знав, писала римовані рядки і втішалася, коли щось виходило. Ще в молодших класах надіслала до газети "Зірка" свої поетичні спроби за псевдонімом Олеся Циганко. Один вірш надрукували. Скільки було радості!" Також ще згадує вона: "З дванадцяти років друкувалася в районній та обласній газетах, в шістнадцять стала учасницею республіканської наради обдарованих школярів у Києві та була надрукована у колективній збірці "Барвіста планета". Перші публікації віршів з'явилися в журналі "Дніпро" та письменницькій газеті "Літературна Україна".

Обласна газета «Комсомольський гарт» надрукувала невеличку добірку поезій десятикласниці зі Срібнянського району, було у них щось тепле, пошколярському наївне і водночас напрочуд свіже. А через рік вже слухали поезії чарівної першокурсниці Ніжинського педінституту на засіданні студентської літературної студії.

В її поезіях – і щире бажання "в далекій Сахарі людину віршем напоїть", і неповторні образи, як ось ці:

*Літо згадує трави росяні,
Стежку-стрічечку поміж хат,
А з-за лісу в самій сорочечці
Синій ранок вибіга.*

І, звісно, про кохання, яке чомусь прийшло не по "прямій", а по "дотичній"...

*– Ти б не йшла так далеко, доню,
Там вітри обпікають долоні.
Цілий рік заметіль і негода,
Не цвіли едельвейси там зроду,
Журавлі не кричали весняно...
– А пісні ж ідуть,
А вітри ж ідуть,
А зірки ідуть, мамо...*

*Оживають у пам'яті
Освенціми,
Сонгмі,
І Майданенки,
І те дитинча,
Що само роздяглось
Край порога...*

*А за хвилю кричали,
Скільки сили хто мав
"Перемога!"
І сивів солдат,
Наче дим крематорію сивів,
Узнавши в сандаликах
Роботу свою неквапливу.*

*Опівночі
Боляче буває пам'ятникам:
За чорними косами
Недолюблених красунь,
За сивими косами
Материнськими.*

Геометрія

*І знов геометрія,
Знову
Піраміди – об'єм щоб знайти,
Треба брати добуток основи
І третину її висоти.
Та задача проста і практична
Щось ніяк не дається мені...
Чи промчала любов по дотичній,
Чи летить іще десь з далини.*

*Купаються верби...
В очереті сорочки поскидали,
Сміються, хлюпочуться,
А з-за крутого берега
Малим безитаньком місяць виглядає.*

*Пусту мене в поле, мамо,
Туди, де скирти
Сплять до сонця головами,
А вітер ходить навшипінках,
Аби не розбудити.*

*У Малої Ведмедиці зболять лапки,
Приляже над нашою хатою,
А дід у вуса всміхається:
-Зоряна ніч прийшла...
Зорі в квітні – на врожай багатий.*

"Її проза торкає серця..."

Серце стікає печалю. Саме так одним реченням мож на висловити основне враження від повістей і оповідань Любові Пономаренко.

О. Логвиненко

З 1980 року Любов Пономаренко пише прозу. І хоча дехто пророкував, що після яскравого сплеску коротких оповідань далі серйозного письма може й не бути, – писати стало сенсом її життя. Як зізнається письменниця, для неї література була і є розкішшю тільки вихідних і відпусток, бо решта часу йде на боротьбу за виживання і, разом з тим, вона є порятунком, до якого поривається впродовж усього життя.

Після Ірпінського семінару молодих літераторів за порадою В. Дрозда почала працювати над новелами. А було це так, В. Дрозд згадував: *"На занятті читала вірші. Вірші як вірші, особливого враження на присутніх не справили. Але була в них точність деталі, психологічна точність, був сюжет. "А ви спробуйте писати прозу", – порадив... Десь за тиждень, ...Люба вручила мені три новелки... Усі три увійшли в першу збірку оповідань "Тільки світу" (1984 р.) отакими ж, якими народилися з-під пера початкуючої авторки, без жодного редакторського втручання".* Уже тоді він і Анатолій Дімаров бачили в ній "дуже велику надію української літератури". А Любов Петрівна має теж згадку про цю подію: "Володимир Дрозд порадив: "Пиши так, як розповідаєш, слухай, як інші говорять". Яким же було моє відкриття коли в мене почало виходити! Проза давала більше можливостей для розкриття характеру, більше простору для думок. Там же, в Ірпені, з'явилися перші оповідання, що були надруковані в журналі "Дніпро". "Дереvence на таловині", "Дуболугівські музики", "Мудри"".

У своїй творчості Любов Пономаренко сповідує життєву правду й красу. Своїми вчителями вважає українських класиків, але найбільше мистецьким вмінням, як твердить сама авторка, вона зобов'язана Анатолію Дімарову та Володимирові Дрозду, також допомагали Юрій Мушкетик, Петро Кононенко, пізніше – Олександр Сизоненко.

Її твори увійшли до антологій: "Десять українських прозаїків. Десять українських поетів" (1995: новели "Голуби на дзвінниці", "Не кидай мене самого в полі" та "Синє яблуко для Ілонки"), "Квіти у темній кімнаті" (1997: новели "Помри зі мною" та "Синє яблуко для Ілонки"), "Приватна колекція" (2002: новели "Помри зі мною" та "Дві у колодязі"), в антології української "жіночої" прози та есеїстики другої половини ХХ – початку ХХІ століття

(авторський проект Василя Габора) "Незнайома антологія" (Львів, 2005), вміщені у збірникові "Оповідання'83" (Київ: Радянський письменник, 1984), в альманасі "Біла альтанка" (Полтава, 1996) та ін. Твори друкувалися німецькою (в антологіях "Ein Rosenbbrunnen" (1998) та "Die Kürbisfürstin" (2000)), японською, сербською мовами. Її твори приваблюють як дорослих, так і маленьких читачів, бо вони сповнені щирості, відвертості, якогось життєдайного тепла.

Твори Любові Пономаренко, що з'являлися на сторінках періодичних видань, збірки повістей та оповідань "Дерево облич", "Ніч у кав'ярні самотніх душ", "Портрет жінки у профіль з рушницею", викликають найширший резонанс і в Україні, і за її межами. Відомий літературознавець Петро Кононенко відзначає: *"Думка одностайна: письменниця Любов Пономаренко дає читачам незаперечно новаторські твори, вершинні не лише у її творчості, а й в українській прозі загалом"*.

Сама ж Любов Петрівна говорить: *"У сучасному мистецтві культивується типаж руйнівника... Такий собі "термінатор", що бореться зі злом, шукає своє місце у світі, але й спопеляє все навколо себе... Мені імонує герой – творець, цілісна особистість..."*

Письменниця намагається зрозуміти психологію людини і людських взаємин. Її прозу можна назвати "вертикальною" або психологічно заглибленою.

Літературні премії

1998

Літературна всеукраїнська премія "Благовіст" за серію оповідань.

2000

Міжнародна недержавна україно-німецька літературна премія імені Олеся Гончара за книжку "Дерево облич".

2005

Полтавська обласна премія імені Панаса Мирного за книгу "Ніч у кав'ярні самотніх душ".

2012

Полтавська обласна премія імені Леоніда Бразова за книгу "Помри зі мною".

2014

Лауреат премії журналу "Березіль" за оповідання "Гніздо ремеза".

Про окремі збірки та твори

"Тільки світу"

Про Любов Пономаренко як цікавого й перспективного прозаїка заявила її перша книга "Тільки світу". Ця книжка – соціологізована, драматизована, з натиском на "життєву правду, по суті проба пера з певною даниною соціалістичному реалізмові на його завершальному, трагедійному етапі. У новелах раннього періоду творчості Любові Пономаренко є певний вплив письменників, але не вирішальний. Всі її новели й повісті – легкі й незвично "веселі" навіть усупереч їх змістові. Справа тут – у творчій манері й ужитих мистецьких засобах.

Реалізація морально-дидактичної мети саме через художню творчість, де протиставляються ідеологічні правильні та негативні вчинки громадян радянської держави, моралі, гуманізму та аморальність поведінки як деградація окремих членів суспільства – епіцентр проблематичного кола, окреслений у збірці "Тільки світ". Трагічність суспільного життя інтегрована у долі конкретної людини, в моменті її існування, нерідко у прозі письменниці стає кульмінацією. Стислість, лаконічність, точність психологічної деталі, концентрація драматизму в межах жанрового поля – риси стилю.

У новелах цієї книги не відчуваєш бажання письменниці подобатися читачеві – явна перша ознака зміни самого творчого методу. Тут кожна "зарубка" на психології персонажів – інфаркти місцевого значення. Людина самотня в самій своїй природній суті, – кажуть нам її оповідання. Рядок у новелах письменниці скидається на давні українські легенди, притчі, замовлення, часом з вагомою дозою сарказму, що є моментом продуманої відстороненості авторки від всіх персонажів.

Одночасно в неї проза має кілька поверхів розуміння, і той, що "найрозуміліший", - часто зовсім не "головний". Від цього її новели – під своєрідним голографічним завісом – лише виграють, бо в них знаходимо об'єктивне знання про людину – цього знання нерідко значно більше, ніж потрібно звичайному читачеві.

Що можна прочитати в неї, – правду життя, бароккові фрески з руїни храму людської особистості, частково – сюрреалізм і феміністичний постмодерн у його епатуючому виразі. Деякі новели у книзі нагадують лише газетні заголовки, кострубаті етюди, щось схоже на шкільні вправи. Проте справжня суть полягає в наявності в авторки власної образної системи, оригінального мистецького бачення персонажів і обставин їх життя.

У збірці, окрім новел, помітне місце займала і повість "На срібному човні», що дотепер є одним із кращих творів Любові Пономаренко. "Написана вона на основі переказів, усної творчості, узятої письменницею знову ж таки – і це принципово! – не з книг, а з народних вуст. Тому так природно ллється ця дивна оповідь, де суто реалістичні деталі переплітаються з буйними квітами народної фантазії, нагадуючи чимось картини, створені Катериною Білокур, Марією Примаченко та іншими народними майстринями", – писав Володимир Дрозд.

"Дерево облич"

Письменниця працює далі, працює на нову епоху – час повернення народові його предковічних надбань у царині духу. На сторінках "Дерева облич" – цього умовного дереворитму людської сутності постає образ виразної застигlosti генеалогічного дерева-Роду, дерева-Пам'яті в суто язичницьким обрамленні. Ця книга писалася 15 років після виходу першої – вона вийшла наче переболена, виснажена людина, у якої відрізало частину пам'яті про день учорашній. Драматичні долі героїв творів – то різні періоди життєвих шляхів як самої письменниці, так і близьких їй людей, сусідів, знайомих.

Розум і почуття – поруч і у взаємозалежності – це нормально для тканини книги "Дерево облич", вони пластично й переконливо трансформовані в образну систему новел і повістей. Це по суті глибоко філософське розуміння основної формули зняття життєвого протиріччя у ланцюгу буття – небуття – буття, що є природною підставою художньої творчості. Це – із забутих нами відьомських містерій, ворожінь характерників-чаклунів, котрі жили колись чи не в кожному селі. Надати їм законності цього літературного жанру дозволяє відроджувана велична традиція України, її найсокровенніші відчуття генетично-людської сутності, гармонійності першовитоків національного самопочування у слові й образі, поєднані через химерність української долі.

Зображуючи людські долі, до кожної з них письменниця підходить, як до власної, обрамляючи її хвилюючим сюжетом. Реальні життєві картини легко і природно переплітаються з вифантазованими, ірреальними. Наскрізним в оповіданнях є образ дерева, який утілює в собі твердість волі, стійкість християнських цінностей людини, родини, роду, народу. Це відчувається і в циклі повістей про школу ("Неба дістати", "З роси намисто"), і в оповіданнях "Навпроти, по той бік вулиці", "Похорон тополі", "Помри зі мною", "Дерево облич". Дерево для письменниці – жива істота, яка страждає, попереджує про біду, відчуває чужий біль. Безжальне, нищівне ставлення людини до живої природи робить її саму жорстокою, нещасливою – так вважає авторка.

"Ніч у кав'ярні самотніх душ"

У передмові до цієї книги письменник Олександр Сизоненко наголошує: "Проза Любові Пономаренко настільки густа, образна, лаконічна і вишукана за формою, що її хочеться назвати саме "сучасною", незважаючи на ефемерність, невловимість та умовність такого визначення. На ній лежить і світиться виразна й переконлива ознака талановитості авторки, її своєрідного світобачення й світосприймання. А головне – уміння відтворити все це в живих і переконливих образах, характерах, які то лякають, то захоплюють. Викликають співчуття чи огиду, але неодмінно несуть у собі характерні ознаки наших сучасників."

А в одному із автографів до цієї книги Любов Петрівна написала: "Кожен день – це прожите життя спочатку...". Вона – оптимістка і в своїй прозі, і в житті. І кожному із нас нагадує, що ніколи не пізно починати життя спочатку. За тим – уже мудрість зрілої душі.

Книга "Ніч у кав'ярні самотніх душ" викликала найширший резонанс і в Україні, і за її межами. Думка була одностайною: відома письменниця Любов Пономаренко дала читачам незаперечно новаторські твори, вершинні не лише у її творчості, а й в українській прозі загалом. Те новаторство виявилось і в жанровій системі, і в формальних шуканнях, але не менш яскраво – у сфері ідейно-філософської та психологічної наповненості новел, оповідань, повісті "Неба дістати".

До книги "Ніч у кав'ярні самотніх душ" увійшло 49 невеликих за обсягом творів. Але попри лаконізм у них сконцентровано глибокий зміст, серйозні думки. Укладаючи збірку, авторка розділила твори на три групи: "Сліди з-під землі", "Зустрінемося через тисячу літ", "Неба дістати". Можна вважати добірки новел циклами, пов'язаними спільною темою, ідеєю, образами.

Самотність, замкнутість, приреченість – настрої першого циклу. Авторка наголошує на тому, що людина нещаслива, коли не має духовної спорідненості з іншими людьми, з природою, яка, на її погляд, здатна втамувати спрагу у спілкуванні. Тематично й ідейно пов'язані з першим циклом новели, вміщені в третій частині книги, об'єднані спільними персонажами, місцем розгортання подій в школі. Найстрашніше стає, коли зло, нещирість, розчарування торкаються дитячих душ. Нецікавість, нелюбов, нещирість не можуть супроводжувати працю вчителя. Як просто пише письменниця про покликання педагога у новелі "Балкон": "...будь щирим з дітьми, люби їх і не втомлюйся вчити – успіх забезпечено". Як же чекають цього діти! І як мало цих якостей у нинішніх учителів. Про це йдеться у новелі "Бунт". Другий цикл

склали найсвітліші, найліричніші твори. Що ж визначає сенс життя героїнь оповідань? Любов. Усі вони прагнуть любові, мріють про неї. І кінець кінцем любов стає рушійною силою в прагненні змінити життя на краще. Творчість письменниці дає змогу сучасникові знайти "точку опори" в цьому світі, збагнути міру добра і зла, сенс буття і своє призначення на землі, допомагає не піддаватися відчаю від марних зусиль, досягти в цьому світі гармонії. Вона дає своїм читачам гарну пораду: "Якщо до кінця життя залишився хоч один день, то не пізно почати його спочатку!"

"Портрет жінки у профіль з рушницею"

Книгу Любові Пономаренко "Портрет жінки у профіль з рушницею" склали оповідання, об'єднані трьома циклами: "І листя замітає сліди", "Душа на гілочці ліщини", "Плач перелітної птахи", і дві повісті – "На срібному човні" та "Неба дістати".

Характерна риса творчості Любові Пономаренко – загадковість сюжету. Коли читаєш будь-який її текст, складається враження, що ось-ось утратиш ниточку сюжету, випаде вона з рук і вже не збагнеш, про що мова, звідки й куди йдуть герої, чому. Це – мозаїка образів, яка залишає право самому читачеві складати калейдоскоп. Саме таким є оповідання "Дві в колодязі", де дівчисько, яке звикло пересуватися по-мавп'ячому, поселяється на правах служниці в будинку вдови. Дивна дівчинка, дивне ім'я Половинка і чудернацька, майже моторошна, історія із божевільним закінченням: "Блимав нічник. На ліжку лежав її чоловік, а навколо поралися вісім Половинок. Намагалися стягти черевики, прикладали голови до серця, бризкали на нього водою. А одна стояла на вікні у повний зріст і тихо грала на скрипці".

В українській літературі є таке поняття "химерна проза". Ніхто до цього часу не зміг дати чіткого визначення, що це таке, але всі впізнають її безпомилково – інтуїтивно. Так, багато прозових творів Любові Пономаренко можна назвати химерними. Це історії долі – іноді детективні, іноді трагічні, але завжди з настроєвістю, яку в народі називають "мурахи – спиною".

Цю настроєвість авторці вдається так хитро вплітати в оповідь, що пояснити секрет вплітання практично неможливо. Ці історії треба читати, але в жодному випадку не переказувати, бо все губиться, зникає таємниця. Слухачеві тоді важко пояснити, що так вразило вас в історіях про старого німця, який вирощував нагідки, про в'язня, який закохався в листи, написані божевільною жінкою, про кохану художника – Альку, яка сама почала малювати, про бандуристку, яка просила милостиню, про жінок, які знаходили і втрачали своє щастя, і т. д.

А ще ці твори можна назвати нотатками з моралі, фрагментами недосконалості світу. Любов Пономаренко одна з тих, хто впроваджує концепцію, вже майже традиційну для української літератури, Д. Бонгефера – нової релігійності. Її герої – метафізичні сироти, які беруть на себе роль Христа, – страждання заради спасіння світу або просто – тих, хто поруч. Особливо характерно це для великих прозових творів. Такими є старий учитель із повісті "Неба дістати" і його улюблений учень – люди, які прагнуть справедливості, але через обставини й власний характер лише чекають, що щось у цьому світі зміниться.

Таким є будівничий у повісті "На срібному човні", який рятує покритку з дитиною, хоча знає, що щастя цей вчинок йому не принесе. Боротьба героїв Пономаренко нагадує бунт – швидкоплинний і без бажаних результатів. Будь-який крок у бік є стихійним, непродуманим і вже тому – приреченим на поразку. Меланхолійні й часто трагічні історії героїв сприймаються читачем на рівні настроєвості завдяки глибокій психологічній характеристиці персонажів – мистецтву, яке Любов Пономаренко опанувала досконало.

Її талант людинознавця, вміння поєднати психологічний аналіз та емоційний підтекст спонукають читача не просто до прочитання, а справді співпереживання. Причому – все це відбувається без прямого втручання автора. Письменниця користується для реалізації зображення стану душі монологами – звичайними й внутрішніми, які найкраще підходять для такої мети, адже читач ніби розмовляє з героєм, точніше, – герої сповідається читачеві, що викликає довіру в останнього. Важливу роль у створенні належного рівня довіри у Пономаренко відіграє художня деталь, яка залишає читачеві можливість відчувати й домалювати все не висловлене автором, а ще - ця деталь дає змогу передбачити фінал твору.

Так, оповідання "Для кого звільнилась кімната?" починається: "Порвана ніч, мов плащаниця, звисає з опалого вікна". І хоча далі йдеться про героїню, якій доля дала шанс усе змінити на краще, читач уже відчуває, що цим шансом вона не скористається. Так само після фрази "За Прочаном схлипнули двері" читач не сподівається нічого доброго для Прочана. Талант письменниці, її майстерність та підбір сюжетів створюють відчуття меланхолії й трагедійності, а може, катарсису.

Любов Пономаренко – музикант у літературі. Музикант, який грає на струнах читацьких уяви й душі. Вона робить це так віртуозно, що потім струни ще довго вібрують, не можуть знайти спокою. Фрази, сюжети, відчуття переповнюють вас, ховаються, щоб потім виникнути – ніби нізвідки. Так, це не просто – носити в собі чужий досвід, чуже життя, але хіба то вина авторки. Адже ви самі взяли до рук цю книгу, свідомі таланту Любові Пономаренко.

"Помри зі мною"

Під обкладинкою збірки новел "Помри зі мною" заховані тексти, поєднанні однією темою – темою кохання у будь-якому його стані. Здавалось би, жінка з таким ім'ям не може писати про щось інше! Пономаренко створює своєрідний контраст, розкриваючи всю повноту інтимної прози – біль, переживання, щастя, могутність та стійкість людських почуттів. Кожна окрема новела – це своєрідна органічна частина, яка надає загальному тексту повноту та змістовне наповнення. Часом ніби автономні герої новел мають схожі долі, проблеми, але по-різному ставляться до

почуття, якому важко надати раціональне пояснення.

Герої Пономаренко – переважно жінки. Зрадниці, спокусниці, зражені, нещасні, щасливі, але завжди закохані. Саме закоханість є головним лейтмотивом Пономаренко – передати іноді до болю ранену коханням душу жінки, але в будь-якому разі вразливу та сповнену любов'ю. "Помри зі мною" – це книга про жінок, але не слід упереджено називати її суто жіночою. Вона радше про велич щирого почуття, яке тільки жінка здатна відчувати до чоловіка, а передати так глибоко і тонко – Любов Пономаренко. Кожен рядок письменниці пронизує своєю відвертістю, чесністю та вразливістю, мов сотні голочок. Проза Пономаренко самостійна та своєрідна.

"Помри зі мною" – це гімн кохання, яке здатне витримати всі негаразди, але в будь-якому разі та за будь-яких обставин вижити. І жити. Бо є заради кого!

"Синє яблуко для Ілонки"

Книга Любові Пономаренко "Синє яблуко для Ілонки" отримала визнання експертів рейтингу "ЛітАкцент року-2012" як одна з кращих книжок третього кварталу поточного року. Спеціалісти охрестили стиль письменниці "сув'язям побутового і споминального", "симфонією настрою", "символіко-психологічним письмом". "Це гарна книжка, з неї вчишся не гучності, а гідності. Є такі книжки у світі, однак так мало їх у нас", - зазначив експерт рейтингу, головний редактор літературного журналу "Кур'єр Кривбасу" Григорій Гусейнов.

Імпресіоністські засоби – основа індивідуального стилю Любові Пономаренко. Більшу частину збірки складає сюжетна новелістика про любов,

зраду і обман, втрату, відповідальність, конфлікти і зв'язок поколінь, уроки історії, злочин і кару або безкарність, несправедливість чи справедливість долі. Одне слово, про життя. А ще – про самотність, потребу в ній чи відчайдушні спроби подолати її.

В основі повісті й оповідань – історія життя, доля, характер людини, здебільшого на рівні емоційно-інтимних взаємин на драматичних поворотах долі. Письменниця сягає сучасних вершин життя сучасного суспільства через призму буття і змін його внутрішнього світу. Часом налягає печаль за невлаштованість доль цього модерного люду. Але твори лишають високий заряд надії, бо на все письменниця дивиться з висоти віри в людину та її ідеали, природну "приреченість" на життя і добротворення.

Останню тему авторці вдається реалізувати послідовно цікаво: то вибираючи побутові сучасні ("Голуби на дзвіниці", "Дерево облич", "Півцарства за сльозу", "Навпроти, по той бік вулиці", "Портрет жінки у профіль з рушницею", "Почують тебе сніги" тощо) чи історичні ("Не кидай мене самого в полі") декорації, то заграючи з реальністю і часом, містично переплітаючи світ живих і мертвих ("Дерево облич", "Нічого не трапилось"), то запрошуючи до світу химерних алегорій ("Земляне серце") та сюрреалістичних видів ("Дві в колодязі", "До схід сонця в тютюновім магазинчику"). Та варто зауважити, що таких "несподіванок" у книжці обмаль. У гонитві за різним читачем авторка повсякчас змінює правила гри і відкриває шлюзи мелодраматизму.

"Гер переможений"

Написаний "Гер переможений" на основі справжніх фактів, адже в місті Гребінка, де довгий час активно діяла літстудія "Євгенова світлиця", яку вела Любов Пономаренко, чимало будинків після війни побудували полонені, колишні німецькі солдати.

Давно відгриміла найстрашніша війна ХХ століття. Все менше залишається її очевидців - сивих ветеранів, які ще пригадують роки, коли здавалося, що розпечене від гарячого заліза небо злилося з багряною від крові землею.

"Гер переможений" – оповідання про любов до людини. Добра людина заслуговує поваги навіть тоді, коли щогли її корабля повержені, а прапори спалені. Дорослі зрозуміли це і простили німцям... А діти... сироти і напівсироти, голодні, виснажені лихоліттям, обкрадені й скривджені війною,

мали на когось спрямувати свій гнів. Хоча б на того, хто не може себе захистити, на того, хто їх любить.

У художньому творі "Гер переможений" авторка глибоко і тонко передала боротьбу жорстокості і милосердя, вмістивши трагедію людського серця на двох сторінках.

Закінчилася страшна, безжальна війна, радянський солдат-переможець пройшов тяжкий шлях до перемоги, яка сповістила весь світ 9 травня 1945 року про довгоочікуваний мир. Ворог завдав багато лиха нашому народові. О. Довженко написав в "Щоденнику" вразливі спогади: "Україна поруйнована, як ні одна країна в світі...Чи мали ми право ненавидіти тих, хто це зробив? Безумовно!"

Але часто люди сприймають ті страшні події тільки під одним кутом – очима наших співвітчизників, забуваючи, що по той бік були такі самі добрі та працьовиті люди. Вони, на жаль, були жертвами амбіцій політиків, які вели боротьбу за перерозподіл світу.

Перед читачем постають післявоєнні роки, полонені німці зводили будинки в одному зі зруйнованих війною міст. Вони ненавиділи і місто, і його жителів, і будинки, але тільки до того часу, поки не бачили створіння своїх рук. Тоді їхні серця оживали, ставали чутливими до жорстокого світу. Полонені були вдячні вдовам, які приносили їм то старий піджак, то варену картоплю, були вдячні навіть охоронцям за цигарки. Поступово ненависть змінилася милосердям!

Україна ще й досі не підрахувала остаточно усіх своїх втрат у тому безглуздому бойовищі. А вже пізніше народилось ще одне поняття – "діти війни" – таке неприродне й жахливе! Це вони пізнали всі труднощі життя в німецькій окупації, це вони місяцями ховалися у товарних поїздах, пробираючись у тил, ставали "синами полків", героями-партизанами, полоненими фашистських концтаборів.

Саме від імені такої "дитини війни" ведеться розповідь у новелі "Гер переможений". Дівчинка та її друзі жорстоко поводитися з полоненим німцем Фрідріхом тільки тому, що забагато горя принесли окупанти в їхнє дитяче життя, на їхню рідну землю. Вони ще не розуміли, що й для хворого солдата ця війна стала трагедією: він втратив домівку й сім'ю, про яку нагадувала лише невеличка фотографія найрідніших у світі людей – двох маленьких донечок.

Особливо серед полонених виділявся Фрідріх – беззахисний, слабкий і дуже хворий. Як не дивно, він не втратив шанобливого ставлення до прекрасного, витонченого, любив працювати на землі – сів, вирощував. Одного дня Фрідріх "...скопав маленьку грядочку, обгородив її камінням і посіяв нагідки". Він дуже любив дітей, саджав їх на коліна та співав їм пісень.

Найдорощим скарбом для нього була фотографія "двох дівчаток у білих сукенках і білих черевичках". Полонений німець із захопленням показував її всім, а потім обережно ховав в рукавицю.

Діти не розуміли Фрідріха, жорстоко ставилися до полонених. Вони знищили грядку, де вмілими руками були посаджені Фрідріха квіти, кидали в нього каміння, "...зробили з паличок хрест, зв'язали його травою і поставили на грядці".

Страждання полоненого німця обірвалося одного зимового ранку, він повісився, "його знайшли під стіною барака..."

Разом з такими ж полоненими, як він, Фрідріх будував будинок, де згодом мали оселитися українські сім'ї, у тому числі й родина нашої героїні. Спочатку важко було, а потім кожна цеглинка ніби гріла руки, в стіни вкладалася ціла душа. Проте не витримав німець безнадії, хвороби, наклав на себе руки. А, може, останньою краплею, що штовхнула його на цей крок, була недитяча жорстокість дітей: витолочені посаджені ним нагідки, хрестик із паличок, перев'язаних травою, дошкульні грудки, що вціляли в нього.

І лише коли дівчинка подорослішала, вона збагнула всю несправедливість становища. Це війна знедолила, позбавила щастя і життя Фрідріха, який був звичайним солдатом, що за чийсь злочинним наказом узяв до рук зброю і прийшов на чужу землю як ворог, як загарбник. А в душі у нього лунали німецькі пісеньки, жила любов до квітів, до краси й гармонії, про що свідчив збудований так доладно будинок. А ще гнітила постійна туга за рідними, за домівкою, за вільним життям, коли не січе, як батіг спину, дошкульне слово охоронця-наглядача.

Так, він прийшов як ворог, але тепер, переможений, набрав подобу звичайної людини, яку вже неможливо було ненавидіти.

Цей твір вивчається за програмою з української літератури для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів.

Відгуки про новелу

Після прочитання цієї новели мені ще раз стало зрозуміло, яка трагедія нелюдськості відбулася в роки Другої світової війни. Ця трагедія повторювалася й у повоєнні роки, і триває донині там, де воюють. Трагедія, ціна котрої – людські життя. Я сподіваюся, що коли-небудь людство усвідомить помилки минулого. Усвідомить настільки, аби не припускатися таких помилок сьогодні.

Торстен Віндерберг, м. Дортмунд

Прочитавши цю новелу, я замислилася про дитячі долі в ті роки. Про дітей, які не мали дитинства. І про дітей нашого часу, про те, як змінилося наше життя від тої пори. Проте ми не повинні забувати нашу історію, маємо передати її своїм нащадкам, аби й вони поважали пам'ять загиблих і знали ціну людському життю.

Дерте Ліндер, м. Мюльхаім-ан-дер-Рур

Світ творів Любові Пономаренко сповнений як добра, так і зла. Письменниця бачить реальну дійсність до мікрочастин. Однак головне для неї – не життєподібні образи і картини, а життя з його глибинами і широтами, як добром, так і злом.

Одним з улюблених прийомів Любові Пономаренко можна вважати умовчання. Сюжетні оповіді письменниці – окремі епізоди, з яких, урешті, й постає історія. Вочевидь, уривчастість, на думку авторки, – дуже вдячний хід у залученні читача до співавторства. Відтак із тексту в текст доводиться збирати новий трагічний житейський пазл із надією на оптимістичний поворот.

У книжках – десятки творів і сотні образів. Як і в житті, надто різних, опукло виписаних і в їх загальності, і в їх індивідуальних особливостях. Вони по-різному бачать світ, а тому суттєво розширюють і наше світобачення, – але всі вони водночас наші – українці: з типовими характерами й долями, бо все зображене буття генерує один образ – автора: пильного обсерватора, закоханої в життя і людей людини, митця суворої правди.

Читаючи твори, можна і наплакатись, і насміятися. А головне – задуматися: що ж дає силу людям вижити в цій надто суворій дійсності, а письменниці – бачити цих всіх людей добрими і гарними.

Письменники та літературознавці про творчість

Л. Пономаренко

"Нинішній стан української літератури аналізують по-різному, але то – теоретичні розуміння, а є велика практика, коли рука записує, а пише – серце, а пише – розум, а пише – совість, свідомість, велика любов..."

П. П. Кононенко

"Любов Пономаренко може вийти на ту трибуну, але ось її трибуна, велика, мудра і прекрасна: любов до людини, любов до слова."

П. П. Кононенко

"Любов Пономаренко дивує мене кожною своєю публікацією... Її новели вихоплені з самого життя. Вона там живе, в глибинці, вона бачить, як гине наше село... А вона там живе, і її новели дивовижно болючі, витончені, вишукані – те, про що ми кажемо – європейські..."

О. Сизоненко

"Над творами своєї учениці і наплакався, і настраждався, і одержав велику насолоду, відкриваючи її талант. Я ваш учитель, але я вдячний за те, що ви навчили мене читати і плакати..."

Викладач з інституту В. П. Крутиус

"Твори Любові Пономаренко, як "гачок з наживкою", ловлять читача і вже не відпускають. Написані на нашому національному ґрунті, вони цікаві і для японців, і для німців... Бо пише авторка про загальнолюдські цінності"

Г. Радько

Література

Книги Любові Пономаренко

1. Пономаренко Любов. Дерево облич / Л. Пономаренко. К. : Український письменник, 1999. - 169 с.
2. Пономаренко Любов. Ніч у кав'ярні самотніх душ / Л. Пономаренко. - Миколаїв, 2004. - 254 с.
3. Пономаренко Любов. Помри зі мною: вибрані новели / Л. Пономаренко. - Львів : ПІРАМІДА, 2006. - 152 с.
4. Пономаренко Любов. Портрет жінки у профіль з рушницею / Л. Пономаренко. - Київ: ВЦ «Просвіта», 2005. - 299 с.
5. Пономаренко Любов. Синє яблуко для Ілонки: новели та повість / Л. Пономаренко. - Львів : ПІРАМІДА, 2012. -196 с.
6. Пономаренко Любов. Тільки світу: оповідання, повісті / Л. Пономаренко. - К. : Радянський письменник, 1984. - 165 с.

Твори Л. Пономаренко в періодичних виданнях

1. Пономаренко Л. А серпень ще волошку колиха / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2004. - 21 серп. - С. 4.
2. Пономаренко Л. Балкон. І сонце піде геть : дві новели / Л. Пономаренко // Літературна Україна. - 2003. - 6 берез. - С. 4.
3. Пономаренко Л. Бобик в гостях у Семена / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 6 трав. - С. 4.
4. Пономаренко Л. Від сліду крові на снігу : невигадана історія / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2007. - 21 лют. - С. 4.
5. Пономаренко Л. Вокзал для п'ятьох / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 21 лют. - С. 4.
6. Пономаренко Л. Вхідчини : оповідання / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 5 верес. - С. 4.
7. Пономаренко Л. Гер переможений. Балкон. Вишиванка від самотності : оповідання / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 1998. - 13 трав. - С. 3
8. Пономаренко Л. Голуби на дзвіниці. Не кидай мене саму в полі. Синє яблуко для Ілонки / Л. Пономаренко // Десять українських прозаїків. – К. : Роккард, 1995. – С. 127-137.
9. Пономаренко Л. Дівчина з чужого села : новела / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2003. - 16 квіт. - С. 4.
10. Пономаренко Л. Дівчина у вінку і хлопець з долини пагорбів / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 16 серп. - С. 4.
11. Пономаренко Л. Душа на гілочці ліщини / Л. Пономаренко // Літературна Україна. - 2004. - 15 лип. - С. 5.
12. Пономаренко Л. Жінка з передмістя / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2007. - 24 січ. - С. 4.

13. Пономаренко Л. З вітром у полі повінчана : невигадана історія / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2005. - 2 листоп. - С. 4.
14. Пономаренко Л. Злечу на тоненьких підборах... / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 4 квіт. - С. 4.
15. Пономаренко Л. Знахідка : оповідання. Наодинці з лисеням у проваллі, засипаному листям : останній лист. Одинокий скрипаль найме секретарку : новела / Л. Пономаренко // Березіль. - 2009. - № 3-4. - С. 25-33.
16. Пономаренко Л. І сонце піде геть. Плач неперелітної птахи. Голуби на дзвіниці. Синє яблуко для Ілонки. Домаха і камінь. Шептуни // Незнайома : антологія української "жіночої" прози та есеїстики другої пол. XX – поч. XXI ст. – Львів : ЛА "Піраміда", 2005. – С. 522-534.
17. Пономаренко Л. Кіт на пагорбі : оповідання / Л. Пономаренко // Жінка. - 2013. - № 4. - С. 10-11.
18. Пономаренко Л. Квітуха гілка посеред зими / Л. Пономаренко // Літературна Україна. - 2005. - 2 черв. - С. 4.
19. Пономаренко Л. Ковзанка для ластівки : оповідання / Л. Пономаренко // Літературна Україна. - 2013. - 14 лют. - С. 9.
20. Пономаренко Л. Коли помирає сонце: новела / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 1 листоп. - С. 4.
21. Пономаренко Л. Кохання твого безодня / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2005. - 20 груд. - С. 4.
22. Пономаренко Л. Кричав потяг у ніч, наче ворон / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 12 квіт. - С. 4.
23. Пономаренко Л. Льончик і літальний апарат / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2008. - 11 січ. - С. 6.
24. Пономаренко Л. Любов і проліски / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2007. - 13 берез. - С. 4.

25. Пономаренко Л. Над Сулою коні сиві : нарис-новела із життя однієї жінки / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2005. - 2 верес. - С. 5.
26. Пономаренко Л. Намисто з місячного каменя : історія про кохання / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 5 груд. - С. 4.
27. Пономаренко Л. Наодинці з лисеням у проваллі, засипаному листям / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2007. - 12 верес. - С. 4.
28. Пономаренко Л. Натинка : новела / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2007. - 22 серп. - С. 3.
29. Пономаренко Л. Не пожалій добра / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 24 трав. - С. 4.
30. Пономаренко Л. Невістка : новела / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 23 серп. - С. 4.
31. Пономаренко Л. Ненароджені : оповідання / Л. Пономаренко // Літературна Україна. - 2015. - 1-8 січ. - С. 9.
32. Пономаренко Л. Обпечені : долі людські / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2007. - 27 черв. - С. 4.
33. Пономаренко Л. Пісня чужої землі / Л. Пономаренко // Літературна Україна. - 2004. - 7 жовт. - С. 5.
34. Пономаренко Л. Плач неперелітної птахи : [оповідання] / Л. Пономаренко // Українознавство. - 2012. - № 3 (44). - С. 60-61.
35. Пономаренко Л. Подарунок : оповідання / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 13 верес. - С. 3.
36. Пономаренко Л. Полон : [новела] / Л. Пономаренко // Українська літературна газета. - 2015. - 24 квіт. - С. 10.
37. Пономаренко Л. Приїжджа : оповідання / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2011. - 7 черв. - С. 3.

38. Пономаренко Л. Простели мені ситчик неба : історія про кохання / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2003. - 23 груд. - С. 4.
39. Пономаренко Л. Рай на землі : нотатки письменника / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2006. - 14 лют. - С. 3.
40. Пономаренко Л. Самотність грає сережками / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2005. - 11 жовт. - С. 4.
41. Пономаренко Л. Синє яблуко для Ілонки / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2007. - 20 черв. - С. 6.
42. Пономаренко Л. Сліди з-під землі : [оповідання] / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2005. - 25 трав. - С. 3.
43. Пономаренко Л. Суниці з чорного лісу : (пам'яті батька Петра Йосиповича Кириченка) / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2003. - 4 черв. - С. 3.
44. Пономаренко Л. Танець Есмеральди / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2007. - 11 лип. - С. 4.
45. Пономаренко Л. Твоя товаришка лисиця : оповідання / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2004. - 30 черв. - С. 6.
46. Пономаренко Л. Фантинка. Плач неперелітної птахи : два оповідання / Л. Пономаренко // Літературна Україна. - 2001. - 27 груд. - С. 4.
47. Пономаренко Л. Фікус : оповідання / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2010. - 14 груд. - С. 3.
48. Пономаренко Л. Хустка з крученими паничами / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2007. - 29 черв. - С. 15.
49. Пономаренко Л. Чоловік з конем у білому степу : новела / Л. Пономаренко // Літературна Україна. - 2002. - 21 лют. - С. 5.
50. Пономаренко Л. Чому ви, бабо, не вмерли? / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2005. - 14 верес. - С. 4.
51. Пономаренко Л. Чуже світло у вікні . П'ятниця, чотирнадцяте : оповідання / Л. Пономаренко // Зоря Полтавщини. - 2010. - 19 січ. - С. 3.

Література про письменницю

1. Віценья Л. Нові лауреати обласної премії імені Леоніда Бразова / Л. Віценья // Зоря Полтавщини. - 2012. - 26 жовт. - С. 6.
2. Віценья Л. Портрет жінки на тлі її творчості : столичний вечір Любові Пономаренко / Л. Віценья // Зоря Полтавщини. - 2005. - 8 черв. - С. 4
3. Даниленко В. Оповідання Любові Пономаренко "Провал" : [коротка рец. на твір, що увійшов у десятку кращих оповідань 2010 року] / В. Даниленко // Дніпро. - 2011. - № 4. - С. 139.
4. Дудіна Т. Любов Пономаренко : [наведені тексти новел: "Любов і проліски" та "Гер переможений"] / Т. Дудіна // Українська мова та література. - 2007. - Ч. 45-47 (груд.). - С. 40-42.
5. Дяченко-Лисенко Л. Нове ім'я в шкільній програмі: Любов Пономаренко / Л. Дяченко-Лисенко // Урок Української. - 2008. - № 1-2. - С. 49-51.
6. Заспів. Антологія літературної студії Ніжинського державного педагогічного університету ім. М. Гоголя / упор. О. Забарний, О. Гадзінський. - Ніжин : Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2000. - 269 с.
7. Її проза торкає серця... . Любов Пономаренко - лауреат премії "Благовіст" : листівка / скл. Л. Картальова // Її проза торкає серця. - Полтава, 1999. - 2 с.
8. Кожен день - то життя спочатку : [про Л. Пономаренко] // Зоря Полтавщини. - 2005. - 25 трав. - С. 3.
9. Кононенко П. Симфонічне нуртування таланту : [про книгу Л. Пономаренко "Синє яблуко для Ілонки" (Львів : "Піраміда")] / П. Кононенко // Українознавство. - 2012. - № 3 (44). - С. 58-60.
10. Лауреати премії "Березоля" 2014 року : [в т. ч. Л. Пономаренко за оповідання "Гніздо ремеза" (№ 9-10)] // Літературна Україна. - 2015. - 12 лют. - С. 3.
11. Лещенко С. Премія Л. Бразова знайшла своїх лауреатів / С. Лещенко // Полтавський вісник. - 2012. - 16 листоп. - С. 3.
12. Логвиненко О. Брати кожную мить життя : [розмова з письменницею Л. Пономаренко] / О. Логвиненко // Літературна Україна. - 2004. - 4 берез. - С. 6.

13. Любов Пономаренко : [біографія] // Незнайомі : антологія української "жіночої" прози та есеїстики другої пол. ХХ – поч. ХХІ ст. - Львів : ЛА "Піраміда", 2005. - С. 520-521.
14. Любов Пономаренко (1955) : портрет // Вивчаємо українську мову та літературу. - 2011. - № 26 (верес.). – Вкладка.
15. Пономаренко Л. Душа на гілочці ліщини. Твоя товаришка лисиця. До схід сонця в тютюновому магазинчику : [новели, оповідання, подана біографія автора] / Л. Пономаренко // Біла альтанка: зб. творів письменників Полтавщини / за ред. О. Гаран, Н. Фурси, С. Осоки. - Полтава, 2007. - С. 183-188.
16. Пономаренко Л. // Тебешевська-Качак Т. Б. Художні особливості жіночої прози 80-90-рр. ХХ століття : монографія. - Тернопіль, 2009. - С. 4, 7, 9-11, 14-15, 17, 21-22, 34, 37, 43-44, 49-52, 56-57, 59-63, 99, 102, 104-105, 107-110, 115, 123-124, 126-128, 130, 138, 140-145, 152-153, 155.
17. Претендентів було 18, лауреатами стали 9 // Полтавський вісник. - 2005. - 20 трав. - С. 7.
18. Радько Г. Магія слова Любові Пономаренко. Екзистенційні роздуми над новою книжкою письменниці : ["Ніч у кав'ярні самотніх душ" (Миколаїв, 2004)] / Г. Радько // Літературна Україна. - 2005. - 4 серп. - С. 6.
19. Радько Г. Щоб неба дістати. Екзистенційні роздуми над прозою Любові Пономаренко : ["Ніч у кав'ярні самотніх душ"] / Г. Радько // Зоря Полтавщини. - 2005. - 16 берез. - С. 3.
20. Рошинець Т. Любов Пономаренко. "Гер переможений" : [розробка теми уроку] / Т. Рошинець // Все для Вчителя. - 2012. - № 17-18 (верес.). - С. 179-180.
21. Сідень І. Гуманістичний пафос новели Любові Пономаренко "Гер переможений" / І. Сідень // Вивчаємо українську мову та літературу. - 2009. - №16-18 (черв.). - С. 49-53.
22. Сулима М. Проста, чесна, вишукана проза / М. Сулима // Зоря Полтавщини. - 2011. - 23 серп. - С. 5.
23. Устимів Б. Разючий, щемливий, ніжний жанр : [з першого Фестивалю укр. новели, в якому взяла участь письменниця Л. Пономаренко / Б. Устимів // Літературна Україна. - 2013. - 19 верес. - С. 3.

Проза вразливого і зрячого серця

До 60-річчя від дня народження Любові Пономаренко

Біобібліографічне досьє

Укладач: *Іщенко Олена Григорівна*

Редактор *С. В. Сичова*
Н. М. Требіна

Комп'ютерна верстка *В. Ф. Походун*

Підписано до друку 14.05.2015. 28 стор. Тираж 3 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36038, м. Полтава, вул. Енгельса, 25а

<http://libgonchar.org>
E-mail: pobugonchara@ukr.net